Spirit of Bosnia / Duh Bosne
An International, Interdisciplinary, Bilingual, Online Journal
Međunarodni, interdisciplinarni, dvojezični, online časopis

NACIONALIZAM I ORGANSKA SOLIDARNOST SARAJEVA

Reid Donato

Nacionalistički diskursi i politički programi često kao cilj najavljuju stvaranje ili povratak homogenom, samodovoljnom društvu. Koncept mehaničke i organske solidarnosti Emila Durkheima daje koristan konceptualni okvir za shvatanje binarnih suprotnosti, koje napreduju kroz programe i politiku rada nacionalističkih političkih režima. Nacionalistički programi teže da prisilno stvore homogenost koju Durkheim naziva mehaničkom solidarnošću. „Društvene molekule, koje mogu biti koherentne, na ovaj način mogu djelovati zajedno samo u onoj mjeri u kojoj nemaju svojih ličnih radnji, kao molekule anorganskih tijela" (Durkheim, 40). Nacionalizam traži da povrati takvo stanje. Da bi u tome uspjeli u tome, nacionalističke vođe se protive globalizaciji i difuziji, tj. silama koje stvaraju organsku solidarnost. „Jedinstvo organizma veliko je onoliko koliko je naznačenija invidiualizacija dijelova" (Durkheim, 40-41). Nacionalisti vide organsku solidarnost kao prijetnju nacionalnom identitetu i koheziji, jer ona udaljava članove zajednice jedne od drugih. Doživotno učešće i osjećaj rođenja u tom načinu života odgovara nacionalističkim vrijednostima odanosti i patriotizma. U nacionalističkom režimu ne samo da ljudi, ideje i djelovanje moraju biti spriječeni od miješanja u kulturu i sa kulturom, nego i ljudi te nacije moraju biti, što je moguće više, spriječeni u kontaktima s bilo kime izvan nacionalne zajednice. Alternativni načini shvatanja i bistvovanja u svijetu su prijetnja naporima nacionalista da upravljaju državom i stanovništvom.

Održavanje stanja mehaničke solidarnosti u zajedenici je uvijek borba, zato što sile globalizacije i miješanja kultura, koje predstavljaju urbano iskustvo, proizvode gravitacionu silu prema difuziji, eklekticizmu i organskoj solidarnosti. Sarajevo, kao mjesto miješanja kultura, senzibiliteta i pojedinaca, primjer je organske solidarnosti. Osjećaj kulturalnog eglekticizma je praćen većim osjećajem individualnosti, koje je moguće konstantnom izloženošću pojedinaca u urbanom okruženju različitim kulturama, stavovima, mišljenjima i subjektivnostima u urbanom području. Uvjeti organske solidarnosti čine nedvosmislen i nekritički zagrljaj nacionalističkog sendimenta i političkih programa skoro nemogućim.

Uvjeti organske i mehaničke solidarnosti se međusobno ne isključuju. Osjećaj zajednice, svojstven mehaničkoj solidarnosti, ostaje odlika u životima onih u urbanom području, ali to je nešto u čemu se učestvuje po sopstvenom izboru. Pojedinac može gajiti osjećaje posebne bliskosti prema prijateljima sa kojima je odrastao. Može postojati i mikrokosmos zajednice u enklavi unutar grada, posebno ako je ta zajednica

izolirana od ostatka grada. Ova vrsta mehaničke solidarnosti nije prisilni imperativ kakav bi postojao pod nacionalističkim režimom.

Priče u *Sarajevskom Marlboru* Miljenka Jergovića opisuju miješanje organske i mehaničke solidarnosti koja karakterizira urbani život u Sarajevu. Priča Hanumica ilustrira jedan od efekata organske solidarnosti i kulturalno miješanje koje ga pati. Usred destrukcije i krvoprolića opsade, glavni lik priče, Ćipo, osjeća neobjašnjivu privlačnost prema mladoj muslimanki. Dopušta joj da živi u stanu njegove tetke: „Nekako mu se djevojka iz Foče podvukla pod kožu, poput predznaka, koji predskazuje strašnu i bolnu nesreću. Želio je da je dodirne i onda je počeo da osjeća da bi ga čak i najmanji fizički kontakt izložio nepopravljivom gubitku i odveo u ludilo i samoubistvo" (54). Njegovo iskustvo je produkt navale osjećaja izazvane intimnim kontaktom nepoznatih ljudi. „Često bi pred spavanje gledao u raspelo na zidu i ponavljao: Tu sam, Bože, ali beskoristan i sebi i njoj. Pomozi nam! Sviđalo mu se da misli da to što kaže liči na molitvu. "

U priči 'Pismo' pripovjedač je izbjeglica iz Sarajeva. Daju mu pisma ljudi koji imaju rodbinu u Sarajevu. Nadaju da će on nekako moći da ih dostavi, mada i on sam kaže: „Grad koji sam napustio više ne posjećuju poštari ili golubovi pismonoše" (Jergović, 178). Jednog dana pripovjedaču daju pismo adresirano na čovjeka za kojeg već zna da je mrtav. On sakriva pismo u laticu, dok jednog dana ne odluči da ga pročita. Priča u pismu služi da prikaže tenzuju između Sarajeva kao eklektičke mješavine organske solidarnosti sa žarištima elektivne mehaničke solidarnosti, i nametnute, agresivne, mehaničke solidarnosti koju promoviraju nacionalisti:

> Bosanci su mrzili dugo, ustrajno i s merakom, ali sasvim dezorganizirano. Morao je netko doći s topovima, tenkovima, i avionima da organizira tu mržnju. . . U toj zemlji kamenovi jesu ledom prikovani uz zemlju, a psi pušteni s lanaca, ali te nikada osim danas, nisu napadali svi psi. Uvijek sam jedan. Da bi te napali svi, trebalo je nešto više, nešto što podsjeća na sistem, državni ili pakleni, nešto što će zločin ideološki obraditi i obraniti s tisuću praznih priča, uključujući i onu o odvezanim psima i zavezanim kamenovima. (Jergović, 180 -181).

Pisac pisma ilustrira da nacionalizam organizira iskrice predrasude, koje se inače javljaju u heterogenom urbanom okruženju, i kanališe ih, uvećavajući njihove destruktivne sposobnosti. Ova priča ilustrira kako nacionalistička agresija ometa osjetljivi balans između organske i mehaničke solidarnosti u raznovrsnom urbanom okruženju poput Sarajeva.

Literatura

- Durkheim, Emile. "On Mechanical and Organic Solidarity." Social Theory: Roots and Branches. Ed. Peter Kivisto. New York: Oxford UP, 2011. 38-42. Print.
- Jergović, Miljenko. Sarajevo Marlboro. Trans. Stela Tomašević. New York, NY: Archipelago, 2004. Print.

Reid Donato

Prijevod: Minela Kerla

Bilješka urednika: Ovaj esej je napisan u proljeće 2015. na kursu pod nazivom “Sarajevo: Preživljavanje urbicida” na Wittenberg Univerzitetu.

The preceding text is copyright of the author and/or translator and is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0 Unported License.